

KAUNO KOLEGIJOS STUDENTŲ POŽIŪRIS Į NEĮGALIUS ASMENIS IR JŲ INTEGRAVIMĄ PER SPORTĄ

Andrius Brusokas, Jūratė Martinonytė

Kauno kolegija

Anotacija. Straipsnyje analizuojamas požiūris į neįgaliuosius teoriniu aspektu, pateikiami studentų apklausos rezultatai, atskleidžiantys jų požiūrį į neįgaliuosius bei neįgaliųjų integravimą per sportą. Neįgaliųjų integracija dažniau aptariama nagrinėjant švietimo bei įtraukimo į darbo rinką klausimus, kas atsiskleidžia ieškant informacijos internete. Vis dėlto politiniame kontekste aptariamos ir kitos neįgaliųjų integracijos gyvenimo sritys, tokios kaip bendruomeniškumas, socialinė įtrauktis per darbą, kultūrinis gyvenimas ir laisvalaikis, poilsis ir sportas. Įvairiais tyrimais nustatyta, kad vis dar egzistuoja sisteminio požiūrio į negalią klaidos, kai organizuojant įvairias veiklas pasitaiko neįgaliųjų atskyrimas, ne išimtis ir sportas. Žinant studentų požiūrį į neįgaliuosius ir jų integraciją per sportą galima numatyti, kaip organizuoti veiklas, kad jose kartu galėtų dalyvauti tiek neįgalūs, tiek sveiki asmenys. Tyrimas atliktas 2018 metų pavasarį, apklausiant Kauno kolegijos Verslo fakulteto 262 pirmo kurso studentus. Tyrimui atlikti naudota modifikuota ir adaptuota H.E. Yunker, J.R. Blocr ir J.H. Young (1970) „Požiūris į neįgaliuosius“ metodika, (ATDP) skalė. Rezultatai atskleidė, kad studentų požiūris į neįgaliuosius yra pozityvus ir jie neatsisakytų bendrauti su neįgaliumi asmeniu. Studentai neturi pakankamai informacijos apie integruotą sportą ir nėra sportavę kartu su neįgaliais asmenimis, tačiau sutiktų dalyvauti sportiniuose renginiuose, kuriuose kartu sportuotų su negalia turinčiais asmenimis.

Raktiniai žodžiai: neįgalieji, integruotas sportas, integracija.

Įvadas

Temos aktualumas ir naujumas. Požiūris į neįgaliuosius yra analizuojamas įvairiais aspektais, siekiant atskleisti neįgaliųjų integraciją į darbo rinką, nagrinėjant socialinius, kultūrinius, istorinius, psichologinius aspektus, tačiau mažai analizuojama neįgaliųjų integracija per sportą. Dažniausiai kalbant apie neįgaliuosius ir sportą yra išsivaizduojama, kad neįgalieji ir sveikieji sportuoja atskirai. Tačiau užsienio valstybėse jau daug metų praktikuojamas integruotas sportas, kai kur vadinamas inkluziniu sportu, kai sveikieji ir neįgalieji sportuoja kartu ir siekia bendrų rezultatų, todėl tai atskleidžia temos naujumą ir aktualumą Lietuvoje.

Pasak F. Kiuppis (2018), UNESCO jau keletą dešimtmečių siekia įgyvendinti pagrindines švietimo sistemas įvairiais lygmenimis. Pagrindinis Jungtinių Tautų (JT) Neįgaliųjų teisių konvencijos tikslas – integruoti neįgaliuosius į visuomenę skirtingais lygmenimis. Neįgaliųjų integracija dažniau aptariama nagrinėjant švietimo bei įtraukimo į darbą klausimus, kas atsiskleidžia ieškant informacijos internete, nes pateikiama daugiausiai paieškos rezultatų. Vis dėlto politiniame kontekste aptariamos ir kitos neįgaliųjų integracijos gyvenimo sritys, tokios kaip bendruomeniškumas (Milnes, Kelly 2009 ir kt.), socialinė įtrauktis per darbą (Hall, Wilton, 2011, Žalkauskaitė, 2016 ir kt.), kultūrinis gyvenimas ir laisvalaikis (Singleton, Darcy, 2013), poilsis (Gray, Zimmerman, Rimmer, 2012) ir sportas (Kiuppis, Kurzke-Maasmeier, 2012, Kiuppis, 2018). Įvairiais

tyrimais nustatyta, kad vis dar egzistuoja sisteminio požiūrio į negalią klaidos, kai organizuojant įvairias veiklas pasitaiko neįgaliųjų atskyrimas, ne išimtis ir sportas. Žinant studentų požiūrį į neįgaliuosius ir jų integraciją per sportą galima numatyti, kaip organizuoti veiklas, kad jose kartu galėtų dalyvauti tiek neįgalūs, tiek sveiki asmenys.

Tyrimo tikslas – sužinoti ir įvertinti Kauno kolegijos studentų nuomonę bei požiūrį į neįgaliuosius ir jų integravimą per sportą.

Tyrimo uždaviniai: 1) išanalizuoti požiūrį į neįgaliuosius skirtingais aspektais; 2) išnagrinėti neįgaliųjų integravimo per sportą teorinius aspektus; 3) nustatyti studentų požiūrį į neįgaliuosius asmenis ir jų integravimą per sportą.

Tyrimo objektas – požiūris į neįgaliuosius ir jų integracija per sportą.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketinė apklausa, gautų duomenų statistinė analizė ir apibendrinimas.

Neįgaliųjų integracijos vyksmas teoriniu aspektu

Žvelgiant per istorijos prizmę požiūris į neįgaliuosius asmenis keitėsi. A. Kriščiūnas (2015), analizavęs negalią ir požiūrį į ją šiuolaikinėje visuomenėje, teigia, viduramžiais neįgalūs asmenys buvo ignoruojami, jie buvo priversti maskuoti savo defektus, slėptis nuo aplinkinių. Iš psichinių ligonių buvo tyčiojama, juos rišdavo prie grandinės, marindavo badu, rodydavo turguose. Atgimimo epochos humanizmo idėjos keitė požiūrį ir į labiausiai likimo nuskriaustus žmones, pradėtos steigti globos

įstaigos, kuriose neįgalieji buvo prižiūrimi, gydomi, įdarbinami. Nauja era neįgaliųjų priežiūros reabilitacijos srityje prasidėjo nuo Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO), įsikūrusios 1945 metais, veiklos, kuri paskelbė daug deklaracijų, ginančių neįgaliųjų teises. Lietuvoje 1991 m. priimtas Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymas, įpareigojantis vyriausybę rengti ir vykdyti valstybinę, o vietos savivaldybes – teritorines medicinos, profesines ir socialines invalidų reabilitacijos programas. 2004 metais priimta nauja šio įstatymo redakcija, pakeistas pavadinimas į „Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas“. Tačiau neįgaliųjų stigmatizavimas (neigiamų savybių priskyrimas), diskriminavimas dar neretas reiškinys mūsų visuomenėje.

Lietuvoje su negalia susijusių statistiką teikiančių institucijų (Neįgaliųjų reikalų departamento, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir kt.) duomenimis, mūsų šalyje gyvena 8,9 proc. neįgaliųjų, t. y. kas dvyliktas šalies gyventojas tiesiogiai susiduria su neįgalumo būkle, nulemta fizinių, sensorinių, emocinių, intelekto ir kitokio pobūdžio sutrikimų. Nepaisant to, jog pirmą kartą pripažintų neįgaliais asmenų skaičius nuo 2009 m. pradėjo mažėti, statistiniai rodikliai atskleidžia nepalankią neįgaliųjų asmenų užimtumo situaciją ir patiriamą atskirtį (ribotą dalyvavimą) įvairiose socialinio gyvenimo srityse (Žalkauskaitė, 2016).

Lietuvoje yra susidariusi paradoksali neįgaliųjų socialinė situacija. Viena vertus, įsigalint demokratijos procesams, plintant modernioms Vakarų šalių idėjoms, vis labiau siekiama neįgalius integruoti į visuomenę. Vyksta ne tik integruoto ugdymo juridinis reglamentavimas, bet ir aktyviai veikia nevyriausybines organizacijas, žiniasklaida domisi neįgaliųjų gyvenimu. Specialiųjų poreikių asmenų integracija į ugdymo procesą rodo, kad visuomenėje negali būti atstumtųjų. Kita vertus, nepaisant gerų iniciatyvų integruoti neįgaliuosius, egzistuoja tam tikros psichosocialinės kliūtys, dėl kurių neįgaliųjų įsiliejimas į visuomenę vis dar yra problematiškas. Asmenys su negalia dar nėra laikomi pilnaverčiais visuomenės nariais. Sėkminga integracija prasideda nuo patarimų, integracijos principų suvokimo: neįgaliųjų kaip lygiaverčių bendruomenės narių priėmimo, nuolatinių socialinių santykių palaikymo, partnerystės tarp neįgalaus ir asmens, šeimos, specialistų ir bendruomenės, vienodų mokymosi sąlygų sudarymo, galimybių neįgaliesiems atlikti įvairius socialinius vaidmenis, mažinant jų priklausomybę nuo kitų žmonių. Todėl svarbu suteikti visuomenei informacijos apie neįgaliųjų gebėjimus, bendravimo ir jų priėmimo ypatumus, toleranciją (Melnikova, 2017).

S. Narbutienė (2009), atlikusi tyrimą, nustatė, kad socialinių mokslų studentams būdingas pozityvesnis požiūris į psichikos negalią. Tačiau jiems būdingos pesimistinės prognozės. Studentai, studijuojantys tiksluosius mokslus, vadybą ir menas, laikytusi saugaus atstumo nuo psichikos negalią turinčių žmonių. Be to, pozityvesnis požiūris yra tų studentų, kuriems būdinga ekstraversija. Tiek socialinius, tiek kitus mokslus studijuojančių studentų ekstraversijos rodikliai nesiskiria.

Pastebėta aiški tendencija per žiniasklaidos kanalus paskleisti aktualius, su negalia susijusius klausimus iš valdžios institucijų, tarnautojų perspektyvos. Didžiojoje daugumoje publikacijų minėtos ir vertintos skirtingos neįgaliųjų integracijos sritys. Dažniausiai žiniasklaida atspindėjo pajamų užtikrinimo neįgaliesiems kaip esminio dalyvavimo bendruomenėje veiksnį, aplinkos pritaikymo klausimus, sveikatos ir kitas paslaugas. JT Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo problematika žiniasklaidos publikacijose atspindima retai. Dažniau teigiamai vertintas aplinkos pritaikymas ar ketinimai ją pritaikyti, įvairios nuolaidos ir lengvatos neįgaliesiems, neigiamai – pajamų užtikrinimas, sveikatos apsaugos sistemoje teikiamos paslaugos. Vis dėlto neįgaliųjų integracijos būklės vertinimas žiniasklaidoje yra pozityvesnis, nei išsakytas diskusijų su žurnalistais metu. O įvertinus pačių žiniasklaidos priemonių pastangas pritaikyti savo skleidžiamą informaciją žmonėms su negalia, kad jie galėtų visavertiškai dalyvauti šalies politiniame, kultūros, visuomeniniame gyvenime, paaiškėjo, kad jos yra palyginti menkos – labai nedaug žiniasklaidos turinio yra patogia priemonė žmonėms su negalia (Aginskaitė, Donauskaitė, 2017). Tai atskleidžia, kad visuomenėje vis dar nepakankamai dėmesio skiriama neįgaliųjų žmonių integravimosi sąlygoms užtikrinti.

Sėkmingam neįgalaus asmens integracijos vyksmui būtina, pirmiausia, keisti visuomenės požiūrį į neįgalius asmenis. Vakarų šalių patirtis rodo, kad kuo dažniau visuomenė mato specialiųjų poreikių asmenis, bendrauja su jais, tuo greičiau ir palankiau keičiasi į juos požiūris. Tačiau, ar visuomenė priešinasi prietarams, ar aktyviai ieško būdų, kaip neįgaliesiems asmenims suteikti galimybę naudotis savo teisėmis? Daugelis vyriausybių net nesuteikė jiems galimybės lankyti mokyklą – valdžia paprasčiausiai nelaikė svarbiais nežymių, bet būtinų fizinės aplinkos pakeitimų. Pagrindinėmis nepakankamos neįgaliųjų integracijos priežastimis galima laikyti lėšų stygių, informacijos trūkumą, nepakankamą ugdytojų pasirengimą dirbti integruotoje grupėje ar klasėje bei visuomenės nepasirengimą priimti kitokius žmones (Melnikova, 2017). Pažymima, kad neįgalieji – mūsų visuomenės dalis, todėl atsakomybę dėl jų problemų sprendimo turi prisiimti visi visuomenės nariai, kurie yra šiuo metu „laikiniai

sveiki“, ir, žinoma, patys neįgalieji (Kriščiūnas, 2015).

Apibendrinant galima teigti, kad neįgaliųjų integracija teoriniškai analizuojama įvairiais aspektais, tačiau praktikoje retai užtikrinama, kad neįgalus asmuo būtų toks pat visuomenės narys kaip ir sveikasis. Skiriantis požiūriams ir supratimams apie neįgalius asmenis ir jų gyvenimo ypatumus sudėtinga užtikrinti integracijos procesą, tačiau tyrimais įrodyta, kad suteikiant galimybę sveikiems asmenims bendrauti ir matyti šalia neįgaliuosius pagerėja požiūris į neįgaliųjų integraciją.

Neįgaliųjų integracija per sportą

Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis (2016), pasaulyje gyvena apie 15 proc. įvairias negalias turinčių žmonių (Kraus, 2017). Vis dažniau diskutuojama, kad sportas yra ta sritis, kuri gali padėti integruoti žmones su negalia į sveikųjų pasaulį. Šis klausimas keliamas ne tik teoriškai, bet įvairiose Europos šalyse jau vykdomos ir praktinės veiklos.

Anot J. Melnikovos (2017), terminas integracija (lot. atstatymas, atsinaujinimas, kurių nors dalių sujungimas į visumą) suprantamas kaip neįgalių žmonių įsiliejimas į visuomenę. Vartodami šį terminą išreiškiame nuomonę, kad neįgalieji, įveikdami psichologines, materialines, socialines ir kitas kliūtis, turi tapti visaverčiais visuomenės nariais. Integracija bendrąja prasme reiškia neįgaliųjų galimybes siekti išsilavinimo kartu su kitais, sveikatos sistemos prieinamumą, neįgaliųjų užimtumo ir įdarbinimo situaciją, neįgaliųjų lygias galimybes dalyvauti kultūriniame ir politiniame visuomenės gyvenime. Pagrindinis neįgaliųjų integracijos veiksnys yra visuomenės požiūris į juos bei integraciją lemiančių socialinių struktūrų kokybės ir kiekybės santykis. Neįgaliųjų integracija galima pasitelkiant įvairias sritis, tačiau dažnu atveju pamiršamas sportas ir galimybių būti fiziškai aktyviais sudarymas.

P. Kučiauskienė (2017) nustatė, kad neįgaliųjų dienos užimtumo centruose / padalinuose vykdomos užimtumo veiklos, kurios susijusios su judėjimu, fiziniu žmonių aktyvumu, kasdienių darbų atlikimu bei kūrybiškumo pasireiškimu per muzikos, dailės, dramos menines veiklas, skatina proto negalios žmonių savarankiškumo gebėjimų raišką bei didina savarankiškumo galimybes dalyvauti bendruomeniniame gyvenime. Tokie rezultatai rodo, kad neįgaliuosius siekiama integruoti ir užimti pateikiant jiems meninės krypties dalykus, o sportinė veikla ir fizinis aktyvumas lieka nuošalyje.

Dažniausiai analizuojant neįgaliųjų sportą pastebima, jog neįgalieji yra atskiriami nuo sveikųjų, jiems organizuojamos atskiros žaidynės, tačiau šiuo metu jau pradėtos organizuoti integruoto sporto

veiklos. Siekiant neįgaliųjų integracijos per kūno kultūrą ir sportą vykdomi įvairūs projektai, tačiau jie labiau skirti vien tik neįgaliesiems. Šių projektų finansavimo tikslas – skatinti savivaldybėse vykdyti projektus, kuriuose numatyta organizuoti neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto veiklą kaip neįgaliųjų socialinės integracijos priemonę, tačiau retas projektas įtraukia tiek sveikus, tiek neįgalius asmenis.

Nustatyta, kad organizuojant integruotus sporto užsiėmimus kartu su neįgaliais ir sveikaisiais padeda ne tik susitelkti ties pačia veikla, bet ir įgyti įvairių socialinių gebėjimų (Buchanan, Barrow, 2016). Pagrindinis integruoto sporto tikslas – sujungti skirtingus gebėjimus turinčius asmenis. Labiausiai analizuojama, kaip keičiasi sveikų asmenų požiūris į neįgalius asmenis, kai jie kartu ištraukia į bendrą sportinę veiklą. Autoriai (Spaaij, Oxford, Jeanes, 2016) analizavo socialinės atskirties reiškinį, kuris gali atsirasti siekiant įtraukti neįgalius asmenis į fiziškai aktyvias veiklas. Tyrimais įrodyta, kad kiekvienas požiūris į neįgaliųjų integraciją per sportą turi turėti vienodą pagrindumą ir reikšmę (Black, Williamson 2011). Teigiama, kad neįgaliesiems turi būti sudarytos vienodos sąlygos būti fiziškai aktyviems nepriklausomai nuo jų negalios lygio. Sportas gali būti įrankis, padedantis neįgaliam žmogui demonstruoti savo gebėjimus (Spaaij, Oxford, Jeanes, 2016).

Nustatyta, kad neįgaliųjų įtraukimas per sportą susijęs su kiekvieno asmens individualiais pasirinkimais, norais bei nuostatomis (Kiuppis, 2018). Integruotas sportas padeda siekti bendro tikslo žmonėms nepriklausomai nuo jų lyties, rasės, amžiaus, kilmės bei sveikatos. Remiantis šiuo požiūriu integruotas sportas padeda užtikrinti visų dalyvių lygias teises. F. Kiuppis (2018) pažymi, kad sportas, kai dėmesys skiriamas dalyvavimui, o ne rezultato siekimui, padeda užtikrinti integraciją įvairiais aspektais.

Integruotas sportas Lietuvoje pradėtas plėtoti visai neseniai, nes tik 2017 metais buvo įkurta Lietuvos integruoto sporto asociacija, kurios tikslas – užtikrinti sveikųjų ir neįgaliųjų asmenų bendradarbiavimą siekiant bendrų tikslų. Integruotas sportas paremtas lygiomis galimybėmis, nes visi žaidimo dalyviai atlieka svarbų vaidmenį komandoje, o pirmenybė teikiama žaidėjų tarpusavio bendradarbiavimui. Lietuvoje jau yra parengti integruoto futbolo treneriai ir teisėjai, kurie turi pakankamai žinių, kaip dirbti kartu su neįgaliais ir sveikais asmenimis vienu metu, skatinant juos užsiimti integruoto sporto veiklomis.

Apibendrinant galima teigti, kad neįgaliųjų integracijai per sportą skiriamas dėmesys, tačiau tai daugiau daroma rengiant projektus, kuriuose dalyvauja tik neįgalūs asmenys. Nors integruotas sportas Lietuvoje dar tik pradėdamas vykdyti, tačiau

jau pradėta kalbėti, kad tiek sveiki, tiek neįgalūs asmenys gali vienu metu būti fiziškai aktyvūs.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimas buvo atliktas 2018 metų pavasarį, siekiant nustatyti studentų požiūrį į neįgalius asmenis sporte jo metu apklausti Verslo fakulteto pirmo kurso studentai. Tyrimui atlikti pasirinkta H.E. Yaker, J.R. Block ir J.H. Young (1970) „Požiūris į neįgalius asmenis“ (ATDP) skalė, forma O metodika, kuri buvo modifikuota ir adaptuota, siekiant atkleisti studentų požiūrį į neįgalius asmenis ir jų integraciją per sportą. Metodiką sudarė 26 teiginiai ir klausimai. Pirmais 20 teiginių siekiama išsiaiškinti studentų požiūrį į neįgalius asmenis, teiginius vertinant nuo -3 – *visiškai nesutinku* iki +3 *visiškai sutinku*. Po šių teiginių pateikiami 5 klausimai, susiję su neįgaliųjų integracija per sportą ir vienas klausimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti respondentų lytį.

Imtis apskaičiuota naudojantis <http://www.raosoft.com/samplesize.html> imties dydžio skaičiuokle, kai populiacija 550 pirmo kurso studentų, esant 5 proc. paklaidai reikėjo apklausti 227 pirmakursius. Tyrime sutiko dalyvauti 262 Kauno kolegijos Verslo fakulteto pirmo kurso studentai. Pirmo kurso studentai pasirinkti todėl, kad ateityje tikimasi juos įtraukti į integruoto sporto veiklas. Tyrimo metu apklausta daugiau merginų (56,1 proc.) nei vaikinių (43,9 proc.). Tyrimo rezultatai apdoroti naudojant SPSS17 programą.

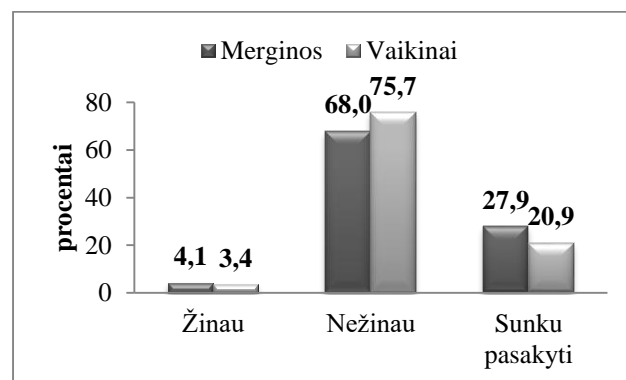
Tyrimo rezultatai ir analizė

Atlikus tyrimą nustatyta, kad merginų požiūris į neįgalius asmenis palankesnis nei vaikinių, nes merginų vertinimo vidurkis buvo 44,1 balo (iš 60 galimų), o vaikinių 38,2 balo. Tai atskleidžia, kad merginos labiau nei vaikinai linkusios labiau priimti ir užjausti neįgalų asmenį. Daugumos respondentų nuomone, neįgalūs žmonės yra tokie patys kaip ir kiti, nes su teiginiu visiškai sutiko 17,2 proc. ir 61,8 proc. respondentų pritarė teiginiui. Tai atskleidžia, kad studentai nėra linkę ignoruoti neįgalių asmenų. Pažymėtina, kad didelė dalis respondentų teigė, jog būtų geriausia, jei neįgalieji galėtų gyventi ir dirbti specialiose bendruomenėse – 70,9 proc. respondentų sutiko su tokiu teiginiu. Toks požiūris susijęs su mąstymu, kad neįgaliųjų nereikia integruoti, o geriausia atskirti nuo sveikųjų.

75,2 proc. respondentų mano, kad žmonėms su negalia beveik neįmanoma gyventi normalaus gyvenimo, o 62,2 proc. nuomone, neįgalūs asmenys yra linkę būti vienuoje. Tokie rezultatai rodo visuomenės požiūrį, kad neįgaliųjų gyvenimas ir taip nėra lengvas, todėl jie galimai nenori bendrauti su sveikais asmenimis. Dauguma tyrime dalyvavusių studentų (75,9 proc.) mano, kad turi pagalvoti, kaip

bendrauti, ką kalbėti su žmonėmis, turinčiais negalią, kad neužgautų jų savigarbos. Kitų tyrimų (Narbutienė, 2009; Singleton, Darcy, 2013; Žalkauskaitė, 2016; Kiuppis, 2018 ir kt.) rezultatai atskleidžia, kad neįgalūs asmenys nori, jog jų neišskirtų ir bendrautų panašiai kaip ir su kitais sveikaisiais. Kaip teigia J. Melnikova (2017), sėkmingam neįgalaus asmens integracijos vyksmui būtina, pirmiausia, keisti visuomenės požiūrį į neįgalius asmenis. Vakarų šalių patirtis rodo, kad kuo dažniau visuomenė mato specialiųjų poreikių asmenis, bendrauja su jais, tuo greičiau ir palankiau keičiasi požiūris į juos.

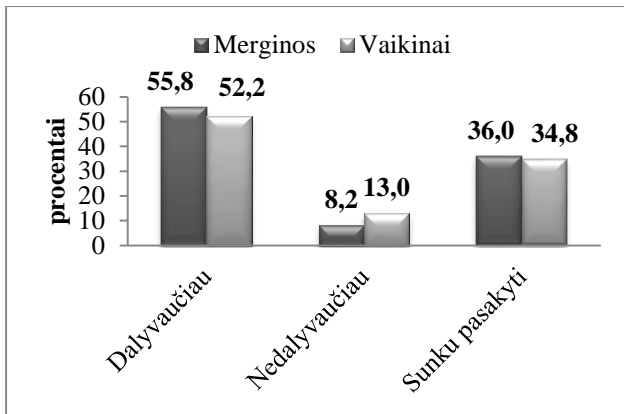
Tiek merginos (68,0 proc.), tiek vaikinai (75,7 proc.) teigė, kad neturi pakankamai informacijos apie integruotą sportą (1 pav.).

1 pav. Studentų žinios apie integruotą sportą

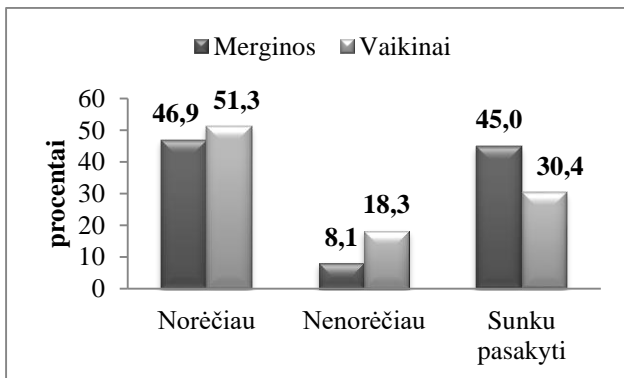
Nustatyta, kad studentai – tiek merginos (87,8 proc.), tiek vaikinai (95,7 proc.) anksčiau nėra dalyvavę sportiniuose renginiuose, kuriuose būtų galimybė sportuoti kartu su neįgaliais asmenimis. Tai atskleidžia, kad integruotas sportas šiuo metu dar nėra pakankamai populiarus Lietuvoje. Neturint pakankamai informacijos apie vykdomas integruoto sporto veiklas susiduriama su informacijos stoka, kad neįgalieji ir sveikieji gali sportuoti kartu. Be to, visuomenėje vis dar į neįgalius asmenis žiūrima šiek tiek kitaip nei į sveikuosius.

Pasidomėjus, ar studentus domintų integruoto sporto veiklos, kai jie galėtų kartu sportuoti su neįgaliais asmenimis, respondentai būtų linkę išmėginti tokius užsiėmimus ir neatsisakyti juose dalyvauti (2 pav.). Nors nemaža dalis respondentų abejoja dėl dalyvavimo, tačiau tokius rezultatus labiau galėjo lemti informacijos apie integruotą sportą stoka.

2 pav. Studentų noras išbandyti integruoto sporto veiklas

Nustatyta, kad studentai norėtų gauti daugiau informacijos apie integruotą sportą (3 pav.). Tikėtina, kad padidinus informacijos apie integruotą sportą sklaidą padidėtų ir susidomėjimas vykdomomis veiklomis ar bent jau integruoto sporto žinomumas.

3 pav. Studentų poreikis gauti daugiau informacijos apie integruotą sportą

Išvados

1. Išanalizavus neįgaliųjų integracijos įvairiais aspektais ypatumus galima teigti, kad požiūris į neįgaliuosius kinta. Nors palankiau į neįgaliųjų integraciją žvelgiama siekiant žmones su negalia įtraukti į veiklas, tačiau vis dar nepakankamas dėmesys skiriamas praktinėms veikloms. Tyrimais įrodyta, kad suteikiant galimybę sveikiems asmenims bendrauti ir matyti šalia neįgaliuosius, pagerėja ir sveikųjų požiūris į neįgaliųjų integraciją.
2. Neįgaliųjų integracija per kūno kultūrą ir sportą jau yra vykdoma, tačiau žmonės apie tai turi nepakankamai informacijos ir užsiėmimai dažniau organizuojami tik neįgaliesiems. Užsienio šalyse jau vykdomos integruoto sporto veiklos, o Lietuvoje integruotas sportas, kai žmonės su negalia ir sveikieji sportuoja kartu, dar tik žengia pirmuosius žingsnius. Nustatyta, kad sportas, kai dėmesys skiriamas dalyvavimui, o ne rezultato siekimui padeda užtikrinti integraciją įvairiais aspektais. Neįgaliųjų

Buvo pasidomėta, ar studentai palankiai žiūri į neįgaliųjų integraciją per sportą. Dauguma respondentų teigė, kad sportas yra tinkama sritis integruoti neįgalios asmenis. Respondentai teigė, kad pradžioje galbūt būtų neįprasta, bet tikėtina, kad galėtų kartu su neįgaliais asmenimis užsiimti bendra sportine veikla, kurioje svarbus ne rezultatas, o dalyvavimas. Tai patvirtina ir ankstesnių tyrimų (Kiuppis, 2018) išvados. L. Rathbone (2013) naudodama tokią pačią metodiką atliko tyrimus ir nustatė, kad studentės merginos palankiau žiūri į neįgaliuosius nei studentai vaikinai, tačiau daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių studentų niekada nebuvo bendravę su neįgaliaisiais. Nustatyta, kad tie, kurie anksčiau bendravo su neįgaliais asmenimis, į juos žiūri palankiau nei tie, kurie neturėjo jokių santykių.

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus galima teigti, kad merginos labiau nei vaikinai teigiamai žiūri į neįgalios asmenis ir jų integraciją per sportą. Pažymėtina, kad studentai norėtų gauti daugiau informacijos apie integruotą sportą, nes anksčiau nėra apie tai girdėję ir organizuojant integruoto sporto veiklas jie būtų linkę dalyvauti tokiuose renginiuose. Žinant, kad studentai būtų linkę įsitraukti į integruoto sporto veiklas galima tikėtis, jog ateityje organizuojant integruoto sporto užsiėmimus galima būtų kviešti į juos ir studentus.

3. Atlikus tyrimą nustatyta, kad studentų požiūris į neįgalios asmenis yra pozityvus ir jie neatsisakytų bendrauti su neįgaliais asmenimis. Studentai neturi pakankamai informacijos apie integruotą sportą ir nėra sportavę kartu su neįgaliais asmenimis, tačiau sutiktų dalyvauti sportiniuose renginiuose, kuriuose kartu sportuotų su negalia turinčiais asmenimis. Studentų nuomone, sportas yra tinkama sritis integruoti neįgaliuosius asmenis. Nustatyta, kad studentai būtų linkę kartu sportuoti su neįgaliaisiais, nors teigė, kad jiems tokia veikla būtų neįprasta. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad sportas yra tinkama kryptis integruoti neįgaliuosius ir tai galima daryti ne tik su žmonėmis, kurie turi neįgaliųjų savo aplinkoje, bet taip pat tikslinga įtraukti ir studentus.

Literatūra

1. Aginskaitė, S., Donauskaitė, Dž. (2017). Viešojoje erdvėje ir žiniasklaidoje pateikiamos informacijos apie neįgaluosius bei jų integraciją analizė ir vertinimas. *Lietuvos neįgaliųjų forumas ir Lietuvos žurnalistikos centras*. Vilnius.
2. Black, K., Williamson, D. (2011). Designing Inclusive Physical Activities and Games. In *Design for Sport*, edited by A. Cereijo-Roibas, E. Stamatakis and K. Black, 195–224. Farnham: Gower
3. Buchanan, M.A., Barrow, B. (2016). The Table Tennis Triathlon: An Integrated Sport Education Season, *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 87:1, 25-31
4. Gray, J. A., Zimmerman, J.L., Rimmer, J.H. (2012). Built Environment Instruments for Walkability, Bikeability, and Recreation: Disability and Universal Design Relevant? *Disability and Health Journal* 5 (2): 87–101
5. Hall, E., Wilton, R. (2011). Alternative Spaces of 'Work' and Inclusion for Disabled People. *Disability and Society* 26 (7): 867–880.
6. Yuker, H. E., Block, J. R., Young, J. H. (1970). The measurement of attitudes towards disabled persons. Albertson, New York: Insurance Company of North America. [žiūrėta 2018-01-18]. Prieiga per internetą: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED044853.pdf>
7. Kiuppis, F. (2018). Inclusion in sport: disability and participation, *Sport in Society*, 21:1, 4-21
8. Kiuppis, F., Kurzke-Maasmeier, S. eds. (2012). *Sport Im Spiegel Der UN- Behindertenrechtskonvention [Sports Reflected in the UN-Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Interdisciplinary Approaches and Political Positions]*. Stuttgart: Kohlhammer.
9. Kraus, L. (2017). 2016 Disability Statistics Annual Report. Durham, NH: University of New Hampshire.
10. Kriščiūnas, A. (2015). Negalia ir požiūris į ją šiuolaikinėje visuomenėje. *Sveikatos mokslai*. 25 tomas, Nr. 1, p. 5-14.
11. Kučiauskienė, P. (2017). Suaugusiųjų, turinčių proto negalią, savarankiškumo plėtotės galimybės. *Magistro baigiamasis darbas*. Vilnius: LEU.
12. Melnikova, J. (2017). Negalių turinčių asmenų sėkmingos profesinės integracijos teorinės prielaidos. [žiūrėta 2018-09-25]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/epale/en/node/35022>
13. Milner, P., Kelly, B. (2009). Community Participation and Inclusion: People with Disabilities Defining Their Place. *Disability and Society* 24 (1): 47–62
14. Narbutienė, S. (2009). Studentų požiūrio į psichikos negalią ryšys su asmenybės bruožais ir studijuojama profesija. *Magistro baigiamasis darbas*. Kaunas: VDU.
15. Rathbone, L. (2013). *An analysis of students attitudes toward people with disabilities*. Dublin.
16. Singleton, J., Darcy, S. (2013). Cultural Life', Disability, Inclusion and Citizenship: Moving beyond Leisure in Isolation. *Annals of Leisure Research* 16 (3): 183–192.
17. Spaaij, R., Sarah Oxford, S., Jeanes, R. (2016). Transforming communities through sport? critical pedagogy and sport for development, Sport, Ed
18. Žalkauskaitė, U. (2016). Parėjimo iš švietimo sistemos į drabo rinką fenomenas Lietuvoje: neįgalaus jaunimo atvejis. *Daktaro disertacija*. Kaunas: KTU.

ATTITUDE OF THE STUDENTS OF KAUNO KOLEGIJA / UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES TOWARDS THE DISABLED AND THEIR INTEGRATION THROUGH SPORTS

Summary

The article analyses the theoretical aspect of the attitude towards the disabled; presents the results of student surveys that reveal their attitude towards the disabled; and their integration through sports. Politicians and academics have vividly discussed the inclusion in the context of other areas of life such as the community at large, the social inclusion in the context of work and employment, namely cultural life and leisure, recreation and sports. The survey was conducted in spring 2018 among the first-year students of the Business Faculty of Kauno kolegija / University of Applied Sciences. The modified and adapted method introduced by H.E. Yuker, J.R. Block & J.H. Young (1970) "The measurement of attitudes towards disabled persons" was used for the study. The results revealed that students' attitude towards disabled people is positive and the respondents do not refuse to communicate with a person with a disability. However, students do not have sufficient information about integrated sports and do not go in for sports together with the disabled, but they would agree to participate in sports events organised for people with disabilities.

Keywords: the disabled, integrated sport, integration.

Informacija apie autorius

Dr. Andrius Brusokas. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Turizmo ir laisvalaikio katedros vedėjas, docentas. Mokslinių tyrimų laukas: savaveiksmiškumas sporte, integruotas sportas.

El. pašto adresas: andrius.brusokas@go.kauko.lt

Jūratė Martinonytė. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Turizmo ir laisvalaikio katedros lektorė. Mokslinių tyrimų laukas: savaveiksmiškumas sporte, integruotas sportas.

El. pašto adresas: jurate.martinonyte@go.kauko.lt